

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИКО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Освітня кваліфікація: Магістр середньої освіти за предметною спеціальністю

Середня освіта (Українська мова і література)

Професійна кваліфікація: Вчитель-магістр української мови і літератури закладу загальної середньої освіти

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Теоретико-прагматичні аспекти етнолінгвістики»
Викладач	Барчук Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	+380342 596008
Е-mail викладача	volodymyr.barchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс „Теоретико-прагматичні аспекти етнолінгвістики” покликаний ознайомити магістрів із новою лінгвістичною парадигмою зі сфери когнітивної лінгвістики – етнолінгвістикою. У центрі мовної діяльності перебуває мовна особистість, вона є виразником культури людини і етносу, її зміст та структура визначають етнічно забарвлену мовну діяльність. Характеристика мовної діяльності здійснена через антропоцентричний та етнологічний підходи, а також з погляду прагматичних чинників суспільної комунікації. Структура мовної особистості визначає її комунікативну поведінку, етномовні маркери, світоглядне підложжя. Сучасне інформаційне суспільство визначає трансформацію етномовної особистості, ставить виклики, які необхідно враховувати в освітній і виховній діяльності. Курс покликаний дати знання про формування та розвиток мовної особистості як носія етнокультурних знань.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета навчальної дисципліни – дати знання з етнолінгвістики, опрацювати структуру мовної свідомості мовної особистості як носія етномовної картини світу, визначити прагматичні аспекти функціонування мовної особистості в сучасному інформаційному суспільстві. Основні цілі вивчення дисципліни: – ознайомити із ключовими етнолінгвістичними поняттями; – опрацювати історію становлення етнолінгвістики; – визначити та схарактеризувати компоненти, що формують мовну особистість; – навчити здійснювати аналіз етнолінгвістичних одиниць; – запропонувати аспекти використання етнолінгвістичних знань в навчально-виховній діяльності вчителя-словесника.; – опрацювати ключові етномовні компоненти сучасного українця.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК-1. Здатність до застосування знань у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК-7. Вміння взаємодіяти в педколективі, налагоджувати міжособистісну комунікацію з учасниками освітнього процесу.

ЗК-10. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультуральність, дотримуватися гендерної рівності, зважати на права людей з особливими потребами.

Фахові компетентності:

СК-1. Здатність застосовувати знання із літературознавства та мовознавства для вирішення професійних завдань, вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

СК-2. Уміння поглиблювати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

СК-4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті, готовність до використання інновацій у професійній діяльності.

СК-5. Здатність оперувати методами наукового аналізу та структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх підходів, прийомів, методик.

СК-7. Здатність планувати, організовувати, виконувати та презентувати прикладне дослідження з української мови / літератури, застосовувати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній діяльності.

СК-12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчо-розвивального потенціалу української мови та літератури, вміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості освітнього процесу, формувати національно свідому особистість.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Усвідомлює специфіку предметної області, орієнтується в різних лінгвістичних напрямках і школах, літературних напрямках і течіях, критично осмислює історичні надбання та новітні досягнення мовознавчої і літературознавчої науки.

ПР-04. Здійснює науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, демонструє вміння класифікувати, упорядковувати й узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

ПР-05. Володіє вміннями виконувати власне дослідження, визначає і характеризує основні принципи та методи науково-педагогічних досліджень, демонструє навички узагальнення й презентації отриманих результатів.

ПР-10. Формулює наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструє навички їх критичного аналізу, генерує нові ідеї, аргументує можливі шляхи реалізації та критично оцінює їх ефективність.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 год.
практичні заняття	18 год.

самостійна робота		60 год.	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
третій	A4.01 Середня освіта (Українська мова і література)	другий	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість годин	
		лекції	заняття сам.роб.
Тема 1. Етнолінгвістика як мовознавча наука.		2	2 10
Тема 2. Теоретико-методологічні засади етнолінгвістики. Прагматичний аспект етнолінгвістики.		2	2 10
Тема 3. Сакральні одиниці етномовної особистості: міфологеми. Українські міфологеми.		2	2 10
Тема 4. Сакральні одиниці етномовної особистості: символи. Українські символи.		2	4 10
Тема 5. Сакральні і профанні аспекти концептосфери. Народні і літературні концепти.		2	4 10
Тема 6. Профанні компоненти етномовної особистості: меми. Універсальні і національні меми.		2	4 10
Загальна кількість годин		12	18 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, мінімум 25 балів; за складання іспиту – максимум 50 балів, позитивний мінімум 25 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 100-бальною. Під час виставлення допуску до іспиту враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті (максимум 30 балів, в т.ч. контрольна робота), самостійна робота (максимум 10 балів), індивідуальне завдання, зокрема реферативне повідомлення (максимум 10 балів) Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.		
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з трьох питань теоретико-практичного характеру: терміни написання роботи – 5, 9 практичне заняття.		
Практичні заняття	Опрацювання програмових питань зі всіх розділів курсу. Форма: усне повідомлення, дискусія, реферативне повідомлення, аналіз першоджерел.		

Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Під час визначення рейтингового підсумкового контролю враховується опрацювання тем, успішне виконання контрольних робіт, успішне реферативне повідомлення, індивідуальне завдання.
Підсумковий контроль	Форма контролю: екзамен; форма складання: усна відповідь або письмова екзаменаційна робота; усний захист письмової екзаменаційної роботи – за бажанням студента.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Барчук В. Сакральне і профанне в концептуалізації часу: лексико-семантичний аспект. *Прикарпатський вісник НТШ „Слово”*. Івано-Франківськ, 2014. Вип. 2 (26). С. 9-16.
2. Барчук В. Культурологічний аспект етнолінгвістики. *Прикарпатський вісник НТШ „Слово”*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 3 (47). С. 73-85.
3. Барчук В. Про деякі суспільні меми сучасних українців. *Українознавчі студії*. Івано-Франківськ, 2018. №.19. С. 32-40.
4. Барчук В. Десакралізація ключових концептів у сучасному суспільному мовленні.

- „Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс: збірник наукових праць. Чернівці, 2019. Вип.22 (821). С.. 58-63.
5. Барчук В. Структура мовної особистості: психолінгвістичний та етнолінгвістичний аспекти. *Українська мова*. 2025. № 1 (93). С. 3-23
 6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр „Академія”. 2004. 342 с.
 7. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: „Рідна мова”. 1998. 476 с.
 8. Єрмоленко С.С. Мова в культурі народу / С.С. Єрмоленко, Т.А.Харитонova, О.Б. Ткаченко, Г.М. Яворська // *Мовознавство*. – 1998. – №4–5. –С.3 –13.
 9. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. Київ: Логос. 2004. 284 с.
 10. Жайворонок В.В. Слово в етнологічному контексті. *Мовознавство*. 1996. №1. С.7–14.
 11. Жайворонок В.В. Знаки української культури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
 12. Кононенко В.І. Національно-мовна картина світу. Зіставний аспект (на матеріалі української та російської мови). *Мовознавство*. 1996. №6. С. 39– 46.
 13. Кононенко В.І. Концепти українського дискурсу. Київ. Івано-Франківськ, 2002.
 14. Кононенко В.І. Символи української мови. Івано-Франківськ, 1996.
 15. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. Київ: АТ „Обереги”, 1991. 424 с.
 16. Мусієнко В.П. Українська етнографічна лексика: ідентифікація та типологія. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С.130 – 136.
 17. Потебня О.О. Актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць / Ред. кол. : Б.М.Ажнюк, В.М.Бріцин [та ін.]. Київ. 2004. 368с.
 18. Потебня А. А. Мысль и язык. К. : СИНТО, 1993. 192 с.
 19. Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці : Рута, 2008. 559 с.
 20. Українська культура. Упор. С. В. Ульяновська. Київ: Либідь, 1993. 592 с.
 21. Armstrong B. G. Sociolinguistic interference and intercultural coorientation. Cambridge : Cambridge University Press, July, 2001. №3, Vol. 27. P. 350-381.
 22. Palmer Gary B. Toward a Theory of Cultural Linguistics. Texas: Texas University Press, 1996. 348 p.
 23. Sharifian F. Cultural Conceptualisations and Language: Theoretical Framework and Applications. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2011. – 238 p.
 24. Wierzbicka Anna. Semantics, Culture, and Cognition: Universal human concepts in culture-specific configuration. New York: Oxford University Press, 584 p.
 25. Whorf B.L. Language, Thought, and Reality. Selected writings of Benjamin Lee Whorf . Technology Press of Massachusetts Institute of Technology. 278 p.

Професор кафедри української мови **Володимир Барчук**